

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Volumen ...**

Ivstitia Et, Ivs. Sex Libris totidem Tractatus appono, nempe de rerum
Dominio, de Restitutione, de Contractibus Gratuitis, de Contractibus
Onerosis, de Contractibus Fortunæ, de Contractibus Adminicularis, de
Quasi-Contractibus, & nonnullis Innominatis

**Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1663**

3. De Censibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80681](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80681)

rei vendita. Quartus, quando res vendita, antequam tradatur accipitur a Rege ob aliquam necessitatem. l. si fund. ff. locati conducti. Quintus, quando venditor aliquid affirmavit de bonitate rei, quo emptor sibi persuasit plus duraturum propter bonitatem in peius mutetur: tunc enim venditori peribit. l. si vinea ff. de peric. & comm. rei vendite Sextus, quando venditio de contentum partium facta fuerit scriptura publica, & antequam nota scriptura consummata fuerit, licet sit iam incepta, res pereat, aut deterior fiat: venditori poterit, lege Lessium l. 2. c. 2. n. 97. Reginaldis l. 2. §. n. 351. Sylui. 2. 2. q. 77. articuli. 4. quesiti. n.

40. *Monopolium dicitur, cum vnus, vel pauci*
Modo efficiunt, vt ipsi soli aliquod genus mercium
Monopolium vendant eo pretio, quo ipsi libuerit. Fit qua-
tuor modis. Primus est, quando venditores
conspirant inter se de pretio: tunc modo id non
fit supra legitimum vel supra vulgare summum
non peccant contra iustitiam, quamuis bene
contra charitatem, secus si pretium fit supra
legitimum, tunc enim ad restitutionem illius
auxiliari tenentur. Molina tractatu secundo d.
d. 345. numer. quart. Salas de empti. lib. 3. Sc-
cundus, quando Princeps alicui concedit pri-
uilegium, vt solus certum genus mercium
vendere valeat: hoc monopolium est licitum
modo iusta pretium meritis à Principe sit
taxatum. Quia fieri potest, vt hoc Reipubli-
cæ expediat, & nulli iniuria irrogetur. Sa-
uenditio numero quinto. Filluc tract. 35. numer.
213. Reginaldus tract. 25. numer. 327. Tertius,
quando vnus, vel duo vel tres emunt on nes
merces, ipsique soli eas vendant eo quo eis li-
bet pretio, ideoque notabilem caritatem in-
ducunt peccant mortaliter contra iustitiam, &
ad restitutionem tenentur, quia sunt causa ini-
usta damni reipublice. Medin. Codice de resti-
tutio. 36. Nauar. de restitui. lib. 3. capite se-
cundo. numer. 80. Azor. part. 3. lib. 8. capite 28.
Quartus, si quis vi, aut fraude impedit, ne
maior copia mercium aliunde apporetur, vt
maneant caritas in Republica: est peccatum
contra iustitiam cum restituendi obligatio.
Lesius. lib. secund. capite 21. numer. 153. Filluc.
tract. 35. numer. 215. Nauarra de rest. lib. 3. cap.
2. numer. 79.

41
Ex vendi-
tione, oritur
obligatio ad
emtionem
rei.

ra, Codice de sent. & interlocutor. Gomez 2.
var. c. 2. n. 32.

Si Respublica annonæ laboret inopia, potest
quique cogit, res proprias vendere, quæ ad vi-
ctum pertinent. Quia licet regulariter loquen-
do, nemo cogendus sit rem suam vendere, ta-
men cum subditi Reipublicæ, & illorum bona
in ordine ad bonum commune potestatis
publicis, quantum ratio boni communis po-
stulat, subordinentur: inde est, posse publi-
cas potestates ipsius Reipublicæ, laborante po-
pulo fame, cogere quempiam ad vendendum
res suas, quæ ad victum attingunt, & vestitus,
taxato etiam pretio, quandiu durat inopia.
Molina *tom secund. d. 3. c. 1. Sylvestri tom. 5. Empio. g. 4.*
Potest etiam quis cogi ad dicendum domi-
nium, prædia agros, si id spectet ad bonum co-
mune, v. g. ad ædificandum; vel ampliandum
Monasterium, vel Ecclesiam; vel pro sterna-
da via publica pro Regis palatio, pro scholis,
&c. Scio tamen, plerique in Regnis moris
esse ad Regem recurrere. *Conar. lib. 3. var. cap. 14. numer. 8.* Caramum. *l. secund. Theol. moral.*
numer. 825.

C A P V T III.

De Censibus.

PENSIY est ius percipiendi aliquā pen-
sionem ex alterius vili, vel perso-
na. Dicitur esse *Ius*, quia census non
est ipsa pensio percipienda quotannis, sed ius
quoddam ad exigendum quotannis ab alio cer-
tamen pensionem, cui iuri respondet in altero
soluendi debitum. Vnde qui vendit censum,
non vendit pecuniam, aut fructus aliquos
annuos, sed vendit ius exigendi certam
pecuniam summam, vel certos fructus. Additur
ex re alterius, quia nullus ex re sua percipit
proprie censualem pensionem, sed ex re
aliena, in qua ipse ratione census nullum ius
habet nisi pensionis exigendæ: dominium autem
rei in altero residet. Diuiditur census in
Referuatiuum, & consignatiuum. Referuatiuus
dicitur, quando quis transfert rem suam
in alterum quoad dominium directum, &
vile, seruata sibi pensione annua super eadem
re. *Consignatiuus* est, quando quis super bo-
nis suis, quorum dominium directum & vile
retinet, vel etiam super persona sua alteri ius
pensionis annue contractu donationis, vendi-
tionis, vel permutationis consignat. Molina
tomo secundo tract. secundus d. 380. Toletus libro,
quinto cap. 42. Reginaldus lib. 2. §. n. 410. Arag.
q. 22. q. 7-8. articulo quarto Layman. lib. tertio
tract. 4. cap. 18. Bonac. de contr. d. 3. q. 4. pun-
ctic

Census consignatus variè dividitur. Primo 44
ratione materiae, in *Realem*, *Personalem*, & *Variè cen-*
Mixtum. Secundò ratione personis, in *Fr-*
uatium, ex quo debetur fructus; & *Pecunia-*
rium, ex quo pecunia. Tertiò, in *Certum*, & *In-*
certum. Quartò ratione temporis futuri, in *Per-*
petuum, ac *Temporalem*. Perpetuum dividitur

in Redimibilem, & Irredimibilem. Redimibilis autem duplex est, vel enim ex parte solius venditoris, cui liceat, restituito pretio censum redimere; vel etiam ex parte temporis, cui liceat resignato censu pretium repetere; & vocari solet *Census utrinque redimibilis* Rayman. lib. 3. tract. 4. c. 18. Mol. 10. 2. tr. 2. d. 383. Bonac. de censu. 2. d. 3. q. 4. pun. vni.

45 Ad contractum census ex natura ipsius contractus, sex requiruntur conditiones. Primam, ut ad sit intentio emendi, & vendendi, quia totus census sex ta vis & obligatio contractuum ab intentione requiritur conditiones iustum pretium, tale autem est, quod lex, vel communis hominum aestimatio, seu iudicium prudentum praefixit. Tertiam, ut constitutus, census super re aliqua, liberam habeat illius rei disponendae facultatem: unde super fundo dotali abique uxoris placito: super beneficio, & super accepta in emphyteusim, census haud potest constitui. Quartam, ut census fundetur in re fructifera: unde super tritico, oleo, vino constitui non valet, cum haec usu consumuntur. Quintam, ut si res censui subiecta pereat vel fiat sterilis absque censuarij culpa, cesset census ad ratam: nam res domino pereunt. Sextam, ut si aliquod onus imponatur venditori, ad quod venditor ex natura contractus non teneatur, debita mercede compensetur. Quia onera pretio aestimabilia debita sunt mercede compensanda. Valent. 2. 2. d. 5. q. 2. 2. pun. 2. Toletus lib. 5. cap. 47. Azor. de censu. p. 3. cap. 7. q. 3. & 7. Molin. 10. 2. tr. 2. d. 383. Lessi. lib. 2. c. 22. dub. 14.

46 Censui realis tam pecuniarius, quam fructuarius, & tam perpetuus, quam temporalis etiam vitalitius eo pretio emptus, quod vel lex taxavit, vel loci approbat consuetudo, iustus ac licitus est, quamvis summa pensionum temporis progressu solvendum pretij superet quantitatem, Lessi. l. 2. c. 22. dub. 5. Sotus l. 6. de iust. q. 5. a. 2.

47 Licitus est census realis cum pacto redimendi ex parte venditoris: & probabiliter etiam qui utrinque redimibilis est. Quia aliae omnes venditiones sub conditione redemptionis, praesertim ad venditoris arbitrium (quo casu nulla suspicio, vel praesumptio vitiae esse potest) licitae sunt: Ergo etiam venditio census cum eiusmodi pacto licita erit, dummodo tam aliquo alio modo gravamen, aliquod per hoc pactum venditori imponitur, ad arbitrium boni viri ab emptore compensetur. Valent. 2. 2. d. 5. q. 2. 2. pun. 6. & q. 2. 5. dub. 5. Lessi. l. 1. c. 22. dub. 10.

48 Persona, in qua census constituitur, debet esse vel fructifera, vel ut aliqua bona in re, vel in spe habeat. Unde etiam in emptione census personalis licet exigere hypothecam generalem, vel specialem, securitatis causa. In censu personali pensiones annuae solvenda amplius non sunt, si cessante industria personae, nulli annui redditus proveniant ex officio, aut negotiatione, super qua census est locatus. Lessi. lib. 2. cap. 22. dub. 4. numer. 2. 1. & 22. Reginaldus lib. 2. 5. man. 431.

49 Res, in qua census fundatur, debet ad minus tot fructus ferre, qui ad solvendam pensionem sufficienter, detractis expensis laboris & industriae. Quia cum vendatur ius ad percipiendos tot fructus, par est, ut res, in qua

census constituitur fructus sufficientes referat, ad solvendam pensionem. Azor. p. 3. lib. 10. c. 6. q. 1.

Ad censum ponendum, non est necesse, ut res censita naturales referat fructus nempe oleum, vinum, triticum, &c. sed sufficit, si ferat fructus pretio aestimabiles. Unde constituitur census super domibus, vel molendinis, necesse, ut quae non ferunt fructus naturales, sed res censita pecuniam. Nec est necessum, ut res censui subiecta, sit annis singulis actu fructifera, sed sufficit, ut natura sua fructifera sit, & speretur fore, ut fructus ex ea percipiantur. Si tamen res facta esset sterilis, ut amplius fructus producere non valeret, nequiret in ea census constitui. Non autem censetur res infructifera, si per unum, aut duos annos fructus non retulit. Reginaldus lib. 2. 5. n. 411. & 429. Valent. 2. 2. d. 5. q. 2. pun. 2. Sa. v. censu n. 7.

Temporalis census, constitutus est, ut est omnis vitalitius, minori pretio emi potest, quam sunt pensiones perpetuae. Quia quod d. pensiones simul sumptae superent sortem, id fortuitum est, sicut enim possunt superare, sic etiam superari. Couar. lib. 3. var. cap. septim. n. 3. & 4. Becan. 2. 2. q. 5.

Census non potest emi minori pretio, quam initio fuerit creatus, quando pretium legitimum à Principe constitutum est. Quia taxatur pretium in venditorum gratiam: possunt tamen maioris vendi. Lessi. l. 2. c. 22. dub. 7. Fillius. tr. 3. n. 270. Si autem preti illegitimum non habet vel si illud passim non servetur, potest emi minori pretio, quam initio fuerit constitutus. Quia pretium vulgare in indivisibili non constituit. Diana parte prima tractat. de controu. resolutione 36.

Licetum est emere censum cum pacto, ut quando voluerit venditor redimere, teneatur eadem redimere moneta, si certum sit, monetae aestimationem non esse mutandam; & si demum utrinque erat dubium, an esset augenda, an ta redimenda; & si certum erat aestimationem augendam, & emptor statuerat suam pecuniam in illud tempus asseruare. Extra hos casus tale pactum licitum non est, nec in conscientia obligat. Bonacin. romano secundo d. 3. q. 4. numero 36. Salas de censu. dubio 24. Fillius tract. 3. 5. num. 271.

Absolute est licitum censum emere cum pacto, ut non possit redimi nisi intra certum tempus, ita ut si intra id tempus non redimatur à venditore, fiat irredimibilis. Pretium tamen huiusmodi census debet esse maius, quam si semper redimibilis, maneret: & minus, quam si absolute esset irredimibilis. Med. de usur. q. 15. dubio primo Couarronias lib. 3. var. cap. 8. Licita autem est emptio census cum pacto, ut possit redimi post certum tempus, verbi gratia, post decennium, ita ut ante redimi nequeat, Couarronias citatu numero septimo Licite apponitur censui conditio, imò consentaneum est naturae contractus, ut non possit redimi per partes. Toletus libro quinto capite 45. numero quarto.

Pij V. Bulla de censibus non obligat, ubi non est promulgata, vel recepta. Quia promulgabile est, non solum leges Imperatorias, verum etiam pontificias non obligare, nisi sint in gat, ubi Prouincia

Provincia promulgata. Vbi igitur non fuerit recepta, seruandæ sunt leges & consuetudines ibidem vtitæ, quæ legi diuinæ, ac naturæ non repugnant. Vbi vero nulla esse consuetudo habens vim legis, satis erit legem naturalem seruare, quæ tantummodo requirit æqualitatem inter censum & pretium. Layman. l. 3. tract. quarto cap. 17. Becan. parte secunda tr. tertio cap. sext. num. quint. Sylui. 2. 2. quæst. 78. articulo quarti. quæst. secund. conclus. 3. Lessius lib. 2. secundo cap. 2. dub. 13. Molina 10. 2. tr. 2. d. 395.

Cū census emptus fuit minoris iusto, & pretium lege constitutum est cū clausula irritante contractum; pensiones sunt restituendæ quatenus iustum pretium excedunt. At si pretium non est lege constitutum, vel saltem non cū clausula irritante: nihil ex pensionibus restitui debet, sed tantum est suppleendum pretium, & damnum, si quod venditori obuenit, compensandum. Medin. quæst. 15. dub. 4. Lessi l. 2. c. 2. dub. 15.

Pretium iustum censuum lege Principis constituitur: & ea deficiente, consuetudine communi. Vnde fit, ut pretia censuum pro varietate temporum, & locorum sint varia. Censui enim irredimibilis in Hispania est viginti octo, sigilli nonem, vel triginta aureorum in singula: in Sicilia est solum decem aureorum iuxta Nicolai V. & Gregorij XIII. approbationem Idem approbatur Calixtus III. & Martinus. V. pro Polonia, & Germania, in Belgio census irredimibiles non habet pretium legitimum nec possunt de nouo creati, obstante Caroli v. constitutione. Referuntur possunt vendi viginti quinque in singula, vel etiam minoris. profecto in his locis, vbi floret negotio, minoris æstimatur census: idem accidit, vbi est pecunie penuria. Quia hæc facit merces minoris æstimari; & negotio efficit ipsam pecuniam quaestuosam, ac proinde plus valentem. Censui autem vitalitij pretium, si ad vnius vitam solum constituitur, assolet apud Hispaniam esse decem in singula, Toletus lib. quint. cap. 47. n. 3. Sa v. census, num. 5. Azor. p. 3. lib. 10. cap. 4. q. 4. Filliuc. tract. 35. num. 265. Valent. 2. 2. d. 5. qu. 22. pun. 5. Salas de cens. dub. 22. numer. 2. Denique pretium census deficiente lege, & consuetudine, optimè constituitur ex proportionem pretij rerum fructiferarum, vt agrorum, domorum, ac similibus, quo enim pretio emi potest res fructifera, quæ deductis expensis quotannis reddat centum aureos, eodem, & etiam minore iusto potest comparari census realis irredimibilis tantundem pendens Debet autem in pretio constituendo attendi æquitas, & vtriusque contra hentis gravamen, aliaque circumstantie Layman. lib. 3. tractat. 4. capite 17. numer. 14. Conatruas lib. 3.

variatur capite nono numer. 6.

CAPVT IV.

De Cambiis.

AMBIVM est negotiatoria permutatio diuersarum pecuniarum, seu pecunie Cambij de pro pecunia. Diuersitas autem pecunie finis

accidit aut ex parte figuræ, vt in monetis diuersarum Prævinciarum; aut ex parte materiæ, vt cum sunt diuersi metalli, aut ex parte qualitatis metalli eiusdem generis, cum vnum est præstantius altero; aut ex parte quantitatis cum sunt diuersi ponderis, aut numeri. Toletus lib. quinto capite 50. numer. prim. & omnes.

Dicitur cambium à mutuo primò, quia de ratione cambij est aliqua pecunie diuersitas; de ratione autem mutui est, vt res mutata in eadem specie reddatur, nisi mutans velit diuersa esse contentus. Secundò de ratione mutui est vt aliquandiu solutio expectetur; de ratione autem cambij non item; constat enim simplex eius natura, vt pecunia diuersa pro diuersa præsentis commutetur. Campfor hic appellatur ille, a quo petitur, vt pecuniam permutet, Campforius verò ille, ad cuius petitionem pecunia commutatur. Omnes commutiter.

Diuiditur cambium in Reale, & Siccum. Vocatur Siccum, quod non est verum cambium sed fingitur esse propter imaginem cambij præferens; vt quando habetur sola ratio temporis; aut quando fingitur alibi solutio facienda, & fit eodem loco cum vltura, siccum etiā dicitur, quia caret humore, seu iusto titulo ad lucrum pariendum. Hoc cambium est vlturarium, quia accipitur lucrum ob solam dilationem solutionis, quæ est mutuum virtuale. Lessius lib. secundo capite 23. dub. prim. Nauar. summa capite 17. numero 286. Valent. 2. 2. d. quinta quæst. 23. pun. prim. Bonac. de controuers. disp. 3. quæst. 5.

Cambium reale est legitima permutatio pecuniarum, ex qua iuste aliquid lucri excipi potest. Hoc sub diuiditur in Minutum, & Locale. Minutum est, cum quis dat pecunias maiores pro minoribus, vel è contra vel cum permittit r vetus cum noua pecunia, patria cum ex terna, aurea cū argentea, argentea cum cuprea. Minutum dicitur etiam hoc cambium Manuale, quia de manu ad manum eodem loco, ac tempore perfici solet. Hoc cambium est licitum, quæcumque interueniat pecunie diuersitas, modo summa diuersæ pecunie, quæ recipitur, tanti à viris peritis æstmetur, quanti æstimator summa data. Reginaldus lib. 25. numer. 438. & 439. Lessius libro secundo capite 23. dubio primo Sylui. 2. 2. q. 78. d. 4. quæst. 3.

Cambium locale est, in quo pecunia præsens commutatur cum pecunia existente in alio loco, & dici etiam assolet Cambium per litteras, quia campfor suas dat litteras, vt per eas campfor accipiat in illo loco pecunias ab eo qui campforis est socius. Hoc cambium est licitum; quia si campfor re ipsa pecunias campforio de loco in locum transferret, posset petere aliquam

57

Cambij de finis

58

Differt à mutuo.

59

Cambium Reale, & Siccum; hoc quidem est illicitum.

60

Quid cambium Reale, & Locale. Hoc quidem est & locale.

61

Localis cā.

bijnstitia.

EL SCOBAR

Theob. Mor.

Bon. V. V. V. II.

EL IV